

รายงานฉบับสมบูรณ์
(Final Report)

โครงการศึกษาชนิดไม้ท้องถิ่นและการใช้ประโยชน์
เพื่อการปลูกป่าชาวบ้าน
The Study of Tree Species and Utilization
for Villagers' Woodlot

แผนงานการวิจัยและพัฒนากลไกเพื่อเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการทรัพยากร
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน

โดย

ณัฐวัฒน์ คลังทรัพย์ และคณะ

สนับสนุนทุนวิจัยโดย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

โครงการศึกษาชนิดไม้ท้องถิ่นและการใช้ประโยชน์
เพื่อการปลูกป่าชาวบ้าน

The Study of Tree Species and Utilization
for Villagers' Woodlot

แผนงานการวิจัยและพัฒนากลไกเพื่อเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการทรัพยากร
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน

คณะผู้วิจัย

สังกัด

1. นายณัฐวัฒน์ คลังทรัพย์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. ผศ.ดร.กอบศักดิ์ วันธงไชย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. ผศ.ดร.สมพร แม่ลิ้ม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. ผศ.ดร.ไตรรัตน์ เนียมสุวรรณ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
5. อ.ดร.พิชิต ลำไย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
6. นายกิตติศักดิ์ จินดาวงศ์	มูลนิธิโครงการหลวง

ตุลาคม 2563

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ที่ได้ให้การสนับสนุน การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาชนิดไม้ท้องถิ่นและการใช้ประโยชน์เพื่อการปลูกป่าชาวบ้าน” ประจำปี งบประมาณปี พ.ศ. 2563 และขอขอบคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ตรวจสอบทางวิชาการที่ได้กรุณา ตรวจสอบ และเสนอแนะข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการศึกษาวิจัย ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แฮ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง และศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ทาเหนือ ที่ได้ช่วยประสานงานกับเกษตรกรในพื้นที่และอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล นอกจากนี้คณะผู้วิจัย ขอขอบคุณคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ได้ให้ความสนับสนุนเครื่องมือและห้องปฏิบัติการวิจัย และขอขอบคุณนิสิต และบุคลากรคณะวนศาสตร์ทุกท่านที่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

คณะผู้วิจัย

1. ชื่อหัวหน้าโครงการ หน่วยงานสังกัด ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และ E-mail

ชื่อ-สกุล นายณัฐวัฒน์ คลังทรัพย์
 ชื่อ-สกุล Mr. Nathawat Khlangsap
 คุณวุฒิ ปริญญาโท
 ตำแหน่งทางวิชาการ นักวิจัย (ชำนาญการ)
 หน่วยงาน ศูนย์ประสานงานสถานีวิจัยและป่าสาธิต คณะวนศาสตร์
 ที่อยู่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ลาดยาว จตุจักร กรุงเทพฯ 10900
 โทรศัพท์/โทรสาร 02-579-0170 ต่อ 129 E-mail: rdispk@ku.ac.th

2. ชื่อและสถานที่ติดต่อของนักวิจัย หน่วยงานสังกัด ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และ E-mail

2.1 ชื่อ-สกุล นายกอบศักดิ์ วันธงไชย
 ชื่อ-สกุล Mr. Kobsak Wanthongchai
 คุณวุฒิ ปริญญาเอก
 ตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
 หน่วยงาน คณะวนศาสตร์ ภาควิชาวนวัฒนวิทยา
 ที่อยู่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ลาดยาว จตุจักร กรุงเทพฯ 10900
 โทรศัพท์/โทรสาร 02-942-8112 ต่อ 106 E-mail: fforksw@ku.ac.th

2.2 ชื่อ-สกุล นายสมพร แม่ลิ้ม
 ชื่อ-สกุล Mr. Somporn Maelim
 คุณวุฒิ ปริญญาเอก
 ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์
 หน่วยงาน คณะวนศาสตร์ ภาควิชาวนวัฒนวิทยา
 ที่อยู่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ลาดยาว จตุจักร กรุงเทพฯ 10900
 โทรศัพท์/โทรสาร 02-9428108 ต่อ 26 E-mail: fforspm@ku.ac.th

2.3 ชื่อ-สกุล นายไตรรัตน์ เนียมสุวรรณ
 ชื่อ-สกุล Mr. Trairat Neimsuwan
 คุณวุฒิ ปริญญาเอก
 ตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
 หน่วยงาน คณะวนศาสตร์ ภาควิชาวนผลิตภัณฑ์
 ที่อยู่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ลาดยาว จตุจักร กรุงเทพฯ 10900
 โทรศัพท์/โทรสาร 02-5790130 ต่อ 30 E-mail: ffortrn@ku.ac.th

- 2.4 ชื่อ-สกุล นายพิชิต ลำไย
 ชื่อ-สกุล Mr. Pichit Lumyai
 คุณวุฒิ ปริญญาเอก
 ตำแหน่ง อาจารย์
 หน่วยงาน คณะวนศาสตร์ ภาควิชาการจัดการป่าไม้
 ที่อยู่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ลาดยาว จตุจักร กรุงเทพฯ 10900
 โทรศัพท์/โทรสาร 02-9428108 ต่อ 26 E-mail: fforpcl@ku.ac.th
- 2.5 ชื่อ-สกุล นายกิตติศักดิ์ จินดาวงศ์
 ชื่อ-สกุล Mr. Kittisak Jindawong
 คุณวุฒิ ปริญญาโท
 ตำแหน่งทางวิชาการ นักวิชาการป่าไม้
 หน่วยงาน งานป่าไม้ มูลนิธิโครงการหลวง
 โทรศัพท์ที่ทำงาน 053-810765-8 ต่อ 347 โทรสาร 810765-8 ต่อ 344

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
คณะผู้วิจัย	ข
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
Executive Summary	ฉ
สารบัญ	ธ
สารบัญตาราง	บ
สารบัญภาพ	ป
บทคัดย่อ	ฝ
Abstract	ฟ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 บทนำ	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	
2.1 โครงการป่าชาวบ้านฯ	5
2.2 แนวคิดการปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง	5
2.3 การทดสอบเมล็ดไม้	8
2.4 แนวทางการใช้ประโยชน์ของไม้เพื่อการใช้สอยและไม้ฟืน	9
2.5 ไม้แปรรูป	9
2.6 ผลการศึกษาในปี พ.ศ. 2560-2562	10
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	
3.1 การศึกษาการเติบโตของชนิดไม้ท้องถิ่นและไม้ที่มีศักยภาพในแต่ละระดับความสูง	13
3.2 การศึกษาเมล็ดไม้ และการผลิตกล้าไม้ที่มีศักยภาพในการส่งเสริมเพื่อการปลูก ป่าชาวบ้าน	14
3.3 การศึกษาคุณสมบัติเบื้องต้น และแนวทางการใช้ประโยชน์ของไม้เพื่อการใช้สอย	14
สถานที่ดำเนินงานวิจัย	14

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลและวิจารณ์ผลการวิจัย	
4.1 การเติบโตของชนิดไม้ท้องถิ่นและไม้ที่มีศักยภาพในแต่ละระดับความสูง	15
4.2 วิธีการผลิตกล้าไม้ที่มีศักยภาพในการส่งเสริมเพื่อปลูกป่าชาวบ้าน	32
4.3 ผลการศึกษาตลอดโครงการวิจัย (พ.ศ. 2559 - 2563)	39
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	51
5.1 การเติบโตของชนิดไม้ท้องถิ่นและไม้ที่มีศักยภาพในแต่ละระดับความสูง	51
5.2 วิธีการผลิตกล้าไม้ที่มีศักยภาพในการส่งเสริมเพื่อการปลูกป่าชาวบ้าน	52
5.3 ผลการศึกษาตลอดโครงการวิจัย (พ.ศ. 2559 - 2563)	52
5.4 ข้อเสนอแนะ	53
เอกสารอ้างอิง	54
ตารางสรุปเปรียบเทียบผลงานวิจัยกับแผนงานวิจัย	55

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การแบ่งชนิดของไม้แปรรูปตามมาตรฐาน มอก. 423-2525	10
2	ชนิดไม้ท้องถิ่นและไม้ที่มีศักยภาพที่ทำการศึกษาในแปลงทดลองในแต่ละระดับ ความสูง	13
3	อัตราการรอดตายและการเติบโตของไม้ 5 ชนิด เมื่ออายุ 12, 24 และ 36 เดือน ที่ ปลูกระดับพื้นที่สูงค่อนข้างต่ำ ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ทาเหนือ จังหวัด เชียงใหม่	16
4	อัตราการรอดตายและการเติบโตของไม้ 5 ชนิด เมื่ออายุ 12, 24 และ 36 เดือน ที่ ปลูกระดับพื้นที่สูงปานกลาง ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง จังหวัดเชียงใหม่	21
5	อัตราการรอดตายและการเติบโตของไม้ 5 ชนิด เมื่ออายุ 12, 24 และ 36 เดือน ที่ ปลูกระดับพื้นที่สูงค่อนข้างมาก ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แฮ จังหวัด เชียงใหม่	26
6	เปรียบเทียบอัตราการรอดตายของชนิดไม้ อายุ 36 เดือน ที่ทำการศึกษาในศูนย์ พัฒนาโครงการหลวงแม่ทาเหนือ ทุ่งหลวง และแม่แฮ จังหวัดเชียงใหม่	31
7	เปรียบเทียบขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางที่ระดับขีดดินของชนิดไม้ อายุ 36 เดือน ที่ ทำการศึกษาในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ทาเหนือ ทุ่งหลวง และแม่แฮ จังหวัด เชียงใหม่	31
8	เปรียบเทียบความสูงของชนิดไม้ อายุ 36 เดือน ที่ทำการศึกษา ณ ศูนย์พัฒนา โครงการหลวงแม่ทาเหนือ ทุ่งหลวง และแม่แฮ จังหวัดเชียงใหม่	32
9	อัตราการรอดตาย ความสูง และเส้นผ่านศูนย์กลางระดับขีดดินของกล้าไม้กำลังเสีย โครงในระยะเวลา 3 เดือน	33
10	อัตราการรอดตาย ความสูง และเส้นผ่านศูนย์กลางระดับขีดดินของกล้าไม้มณฑา ดอยในระยะเวลา 3 เดือน	34
11	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของอัตราการรอดตาย ความสูง และเส้นผ่าน ศูนย์กลางระดับขีดดินของกล้าไม้กำลังเสียโครง และกล้าไม้มณฑาดอย	36
12	root/shoot ratio ของกล้าไม้กำลังเสียโครง และกล้าไม้มณฑาดอยในวัสดุเพาะชำ 3 ชนิด	38

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กราฟแสดงอัตราการรอดตายของไม้ทั้ง 5 ชนิด อายุ 12, 24 และ 36 เดือน ที่ปลูก ระดับพื้นที่สูงค่อนข้างต่ำ ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ทาเหนือ จังหวัดเชียงใหม่	17
2	กราฟแสดงขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางที่ระดับชดดินของไม้ทั้ง 5 ชนิด อายุ 12, 24 และ 36 เดือน ที่ปลูกระดับพื้นที่สูงค่อนข้างต่ำ ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ทาเหนือ จังหวัดเชียงใหม่	17
3	กราฟแสดงความสูงของไม้ทั้ง 5 ชนิด อายุ 12, 24 และ 36 เดือน ที่ปลูกระดับพื้นที่สูง ค่อนข้างต่ำ ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ทาเหนือ จังหวัดเชียงใหม่	18
4	สภาพแปลงที่ทำการปลูกทดสอบ และการเติบโตของไม้เมื่ออายุ 36 เดือน ที่ปลูกระดับ พื้นที่สูงค่อนข้างต่ำ ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ทาเหนือ จ.เชียงใหม่ (ก) คือ แดง (ข) คือ มะขามป้อม (ค) คือ เกาลัด และ (ง) คือ สภาพแปลงทั่วไป	19
5	กราฟแสดงอัตราการรอดตายของไม้ทั้ง 5 ชนิด อายุ 12, 24 และ 36 เดือน ปลูกระดับ พื้นที่สูงปานกลาง ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง จังหวัดเชียงใหม่	22
6	ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางของไม้ทั้ง 5 ชนิด อายุ 12, 24 และ 36 เดือน ปลูกระดับพื้นที่ สูงปานกลาง ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง จังหวัดเชียงใหม่	22
7	ความสูงของไม้ทั้ง 5 ชนิด อายุ 12, 24 และ 36 เดือน ปลูกระดับพื้นที่สูงปานกลาง ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง จังหวัดเชียงใหม่	23
8	สภาพแปลงที่ทำการปลูกทดสอบ และการเติบโตของไม้ เมื่ออายุ 36 เดือน ที่ปลูก ระดับพื้นที่สูงปานกลาง ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง จ.เชียงใหม่ (ก) คือ ลำพู ป่า (ข) คือ กำลังเสือโคร่ง (ค) มะขามป้อมคือ (ง) คือ มณฑาดอย และ (จ) คือ สภาพ แปลงทั่วไป	24
9	กราฟแสดงอัตราการรอดตายของไม้ทั้ง 5 ชนิด อายุ 12, 24 และ 36 เดือน ที่ปลูก ระดับพื้นที่สูงค่อนข้างมาก ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แฮ จังหวัดเชียงใหม่	27
10	กราฟแสดงขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางของไม้ทั้ง 5 ชนิด อายุ 12, 24 และ 36 เดือน ที่ ปลูกระดับพื้นที่สูงค่อนข้างมาก ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แฮ จังหวัดเชียงใหม่	27
11	กราฟแสดงความสูงของไม้ทั้ง 5 ชนิด อายุ 12, 24 และ 36 เดือน ที่ปลูกระดับพื้นที่สูง ค่อนข้างมาก ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แฮ จังหวัดเชียงใหม่	28
12	สภาพแปลงที่ทำการปลูกทดสอบและการเติบโตของชนิดไม้ เมื่ออายุ 36 เดือน ที่ปลูก ระดับพื้นที่สูงค่อนข้างมาก ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แฮ จ.เชียงใหม่ (ก) คือ มะขามป้อม (ข) คือ กำลังเสือโคร่ง (ค) คือ มณฑาดอย (ง) คือ ก่อเดือย และ (จ) คือ เกาลัด	29

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
13	อัตราการรอดตายเฉลี่ยของกล้าไม้กำลังเสียโครง และกล้าไม้มณฑาทอดอายุ 3 เดือน	34
14	การเติบโตทางด้านความสูงเฉลี่ยของกล้าไม้กำลังเสียโครง และกล้าไม้มณฑาทอดอายุ 3 เดือน	35
15	การเติบโตทางด้านเส้นผ่านศูนย์กลางระดับขีดดินเฉลี่ยของกล้าไม้กำลังเสียโครง และกล้าไม้มณฑาทอดอายุ 3 เดือน	35
16	กล้าไม้กำลังเสียโครงอายุ 3 เดือน	37
17	กล้าไม้มณฑาทอดอายุ 3 เดือน	37
18	ตัวอย่างการทำ root/shoot ratio ของกล้าไม้กำลังเสียโครง	38
19	ตัวอย่างการทำ root/shoot ratio ของกล้าไม้มณฑาทอด	38
20	การดำเนินงานของโครงการปี พ.ศ. 2559 – 2563	39
21	กิจกรรมอบรม ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แฮ จังหวัดเชียงใหม่	47
22	เยี่ยมชมแปลงทดสอบการปลูก ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แฮ จังหวัดเชียงใหม่	48
23	กิจกรรมอบรม ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง จังหวัดเชียงใหม่	48
24	เยี่ยมชมแปลงทดสอบการปลูก ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง จังหวัดเชียงใหม่	49
25	กิจกรรมอบรม ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ทาเหนือ จังหวัดเชียงใหม่	50